

УДК 659.3/.4:323.1/.2](477)"1989/1993"

СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ (ПЕРІОД 1989–1993 РОКІВ)

Ю. В. Нестеряк,

*доктор наук з державного управління, завідувач кафедри журналістики та нових медіа,
Інститут журналістики Київського університету ім. Бориса Грінченка*

Автором проведено науковий аналіз подій і процесів періоду становлення національного інформаційного простору України протягом 1989–1993 рр., які суттєво вплинули на подальший розвиток вітчизняного громадянського суспільства, національної ідентичності, збереження цілісності й незалежності Української держави.

Установлено, що формування національного інформаційного простору України наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст. варто поділити на кілька етапів. I етап (1989–1990 рр.) характеризується становленням громадянського суспільства в Україні: громадських та молодіжних об'єднань, політичних партій і рухів, появою понад 1200 офіційно не зареєстрованих друкованих видань “самвидаву”, або “неформальної преси”. II етап (1990–1991 рр.) розпочався після прийняття Закону СРСР “Про пресу та інші засоби масової інформації” реєстрацією понад 2,5 тис. найменувань центральних, регіональних та місцевих друкованих видань. Початок III етапу (1991–1992 рр.) пов'язаний із проголошенням незалежності України та департизацією державних органів, установ і організацій, перереєстрацією періодичних друкованих видань, засновниками яких виступали центральні, регіональні та місцеві органи Комуністичної партії України.

Також доведено, що разом із становленням національного інформаційного простору отримала розвиток українська агенційна журналістика.

Ключові слова: національний інформаційний простір, громадянське суспільство, періодичні друковані видання, українська агенційна журналістика.

Y. V. Nesteryak,

*Doctor of Science in Public Administration, Head of the Department of Journalism and New Media,
Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University*

DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INFORMATION SPACE OF UKRAINE (PERIOD OF 1989–1993)

The author carried out a scientific analysis of the events and processes of the period of formation of the national information space of Ukraine during 1989–1993, which significantly influenced the further development of the domestic civil society, national identity, preservation of the integrity and independence of the Ukrainian state.

It is established that the formation of the national information space of Ukraine in the late 80's – early 90's of the twentieth century should be divided into several stages. The thirist stage (1989–1990) is characterized by the emergence of civil society in Ukraine: public and youth associations, political parties and movements, the appearance of more than 1200 officially unregistered publications of “informal press”. The second stage (1990–1991) began after the adoption of the USSR Law “On the Press and Other Mass Media” by registering more than two and a half thousand titles of central, regional and local printed editions. The beginning of the third stage (1991–1992) is related to the proclamation of Ukraine's independence and the departing of state bodies, institutions and organizations, the re-registration of periodicals printed by the central, regional and local authorities of the Communist Party of Ukraine.

It is also proved that along with the formation of the national information space, Ukrainian agency journalism has emerged.
Key words: national information space, civil society, periodicals, Ukrainian agency journalism.

Ю. В. Нестеряк,

*доктор наук государственного управления, заведующий кафедрой журналистики и новых медиа,
Институт журналистики Киевского университета им. Бориса Гринченко*

СТАНОВЛЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА УКРАИНЫ (ПЕРИОД 1989–1993 ГОДОВ)

Автором проведен научный анализ событий и процессов периода становления национального информационного пространства Украины в течение 1989–1993 гг., которые существенно повлияли на дальнейшее развитие отечественного гражданского общества, национальной идентичности, сохранения целостности и независимости Украинского государства.

© Нестеряк Ю. В., 2018

Установлено, что формирование национального информационного пространства Украины в конце 80-х – начале 90-х гг. XX в. следует разделить на несколько этапов. I этап (1989–1990 гг.) характеризуется становлением гражданского общества в Украине: общественных и молодежных объединений, политических партий и движений, появлением более 1200 официально не зарегистрированных печатных изданий “самиздата”, или “неформальной прессы”. II этап (1990–1991 гг.) начался после принятия Закона СССР “О печати и других средствах массовой информации” регистрацией более 2,5 тыс. наименований центральных, региональных и местных печатных изданий. Начало III этапа (1991–1992 гг.) связано с провозглашением независимости Украины и департизацией государственных органов, учреждений и организаций, перерегистрацией периодических печатных изданий, учредителями которых выступали центральные, региональные и местные органы Коммунистической партии Украины.

Также доказано, что вместе со становлением национального информационного пространства получила развитие украинская агентционная журналистика.

Ключевые слова: национальное информационное пространство, гражданское общество, периодические печатные издания, украинская агентционная журналистика.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження процесів становлення національного інформаційного простору України в період 1989–1993 рр. зумовлена необхідністю комплексного аналізу передумов формування в Україні громадянського суспільства – громадських та молодіжних об'єднань, політичних партій і рухів; утвердження державної незалежності – ухвалення Верховною Радою України І скликання Декларації про державний суверенітет України та Акту проголошення незалежності України, законодавчих актів, які заклали систему державного управління в країні.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою статті підтверджує, що дослідженню становлення національного інформаційного простору України, який до цього формувався і функціонував відповідно до ідеологічної та інформаційної політики СРСР, приділена значна увага вітчизняних науковців. Особливої уваги заслуговують розвідки, що стосуються: процесів формування вітчизняного інформаційного законодавства та інформаційного ринку в Україні (В.Бибик [1]); особливостей інформаційного законодавства України (Т.Шевченко, Т.Олексюк [4]); окремих норм нормативно-правового поля України щодо системи регулювання інформаційних відносин в Україні [3]; зареєстрованих періодичних видань [5]. Першочергове значення в контексті дослідження означеної проблематики мало прийняття низки нормативно-правових актів щодо: департизації державних органів, установ та організацій України [8]; дії міжнародних договорів на території України [9]; обрання Комісії Верховної Ради Української РСР з питань гласності та засобів масової інформації [11]; перейменування Радіо-телеграфного агентства України при Раді Міністрів УРСР (РАТАУ) [12]; функціонування преси та інших засобів масової інформації [13]; діяльності Українського національного інформаційного агентства “Укрінформ” [14]; видання газети “Урядовий кур’єр” [15].

Метою дослідження є науковий аналіз подій і процесів періоду становлення національного інформаційного простору України протягом 1989–1993 рр., які суттєво вплинули на подальший розвиток вітчизняного громадянського суспільства, національної ідентичності, збереження цілісності й незалежності Української держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будучи частиною колишнього СРСР, Українська РСР, як і решта союзних республік, відзначалася відсутністю будь-якої правової бази діяльності засобів масової інформації. Тож усі українські ЗМІ, від міських і районних газет до республіканських друкованих видань, радіо і телебачення, були органами комуністичної партії.

Створення та активний розвиток в Україні наприкінці 80-х рр. XX ст. некомуністичних громадських та молодіжних об'єднань (наймасовіше – Народний Рух України за перебудову), а згодом і політичних партій (Українська республіканська партія, Українська селянсько-демократична партія, Демократична партія України, Українська національна партія, Українська християнсько-демократична партія, Партія зелених та ін.) спричинило появу величезної кількості офіційно не зареєстрованих друкованих видань – так званого “самвидаву”, або “неформальної преси”. “Голос відродження”, “Український вісник”, “Поступ”, “Скарбниця”, “Досвітні вогні”, запорізький “РУХ”, львівське “Братство”, харківський орган профспілки літераторів “Полуинтеллигент”, “Нова доба”, “Молода Україна”, “Центральна Рада” і ще сотні видань (вітчизняні дослідники стверджують – понад 1200 найменувань) різних міст, містечок і навіть сіл України є реальним свідченням становлення національного інформаційного простору. Набрані на друкарській машинці статті, склеєні методом аплікації малюнки і заголовки; тиражовані на ротапринті, лінотипі, ксероксі напівлегально ночами в провінційних радянських друкарнях або ж за межами України (найчастіше – у Вільнюсі) часописи, які потім продавали “з рук” [4, с. 3].

Саме українські молодіжні об'єднання “Українська студентська спілка” в Києві та “Студентське братство” у Львові ініціювали та організували першу акцію громадянської непокори, яка увійшла в новітню історію України як “Студентська революція на граніті”. 32 по 17 жовтня 1990 р. на площі Жовтневої Революції у Києві (тепер – Майдан Незалежності) студентські активісти з кількох міст України розпочали голодування з політичними вимогами до Верховної Ради УРСР. Це був перший організований студентський протест національного рівня, який частково досяг своєї мети: керівник уряду В. Масол пішов у відставку, а Верховна Рада ухвалила спеціальну постанову щодо вимог студентів [16].

Водночас “Революція на граніті” стала потужним поштовхом для розвитку “неформальної преси” в центральних та східних регіонах України. Головний редактор газети ОУН “Шлях Перемоги” В. Рог (тоді – член Спілки Незалежної Української Молоді “Сумщина”) стверджує, що його “завданням було максимально рано прокидатися і йти збирати цю літературу, щоб потім передати до Сум. Згодом вона спрацювала... Це були газети “За вільну Україну”, “Горнило”, різноманітні молодіжні” [17].

Тільки після прийняття у 1990 р. Закону СРСР “Про пресу та інші засоби масової інформації” [5, с. 492] почали розв'язуватися нормативні проблеми функціонування українських ЗМІ та розпочався процес легалізації української преси. Як свідчить архівна “Інформація про зареєстровані періодичні видання станом на 31 грудня 1991 р.” Державного комітету України по пресі (нинішній Державний комітет телебачення і радіомовлення України), за період з 12 вересня 1990 р. по 31 грудня 1991 р. державний комітет та його обласні управління зареєстрували 2609 періодичних друкованих видань, з яких 2263 газети та 346 журналів [7, с. 1–8].

Із них на загальнодержавну аудиторію зареєстровано 290 газет та 262 журнали. Серед зареєстрованих газет: видань Рад народних депутатів – 19, видань Кабінету Міністрів України, міністерств, відомств та інших державних установ – 33, профспілок – 13, підприємств – 37, кооперативів – 7, приватних осіб – 54, редакцій періодичних друкованих видань – 49, Української Республіканської партії – 2, Української селянсько-демократичної партії – 1, громадських організацій – 63 (з них: Народний Рух України (НРУ) – 3, письменницьких – 2, журналістських – 6, Української Духовної республіки – 2, релігійних об'єднань – 9, асоціацій, фірм, концернів – 26, інших організацій – 37) [7, с. 1].

Обласними управліннями по пресі на регіональному та місцевому рівні було зареєстровано 2057 періодичних друкованих видань, з яких 1973 газети і 84 журнали. Серед засновників місцевих періодичних друкованих видань: Ради народних депутатів мали 650 видань, профспілки – 35, державні установи – 81, підприємства – 485, колгоспи – 24, кооперативи – 30, навчальні заклади – 71, релігійні об'єднання – 19, редакції газет виступили засновниками 272 видань, приватні особи – 165, громадські організації – 230 (з них: НРУ – 25, письменницькі організації – 5, журналістські – 35, інші громадські організації – 165) [7, с. 2–3].

Зважаючи на бурхливий розвиток інформаційного простору України, Верховна Рада УРСР своєю Постановою від 28 червня 1990 р. створює постійну Комісію з питань гласності й засобів масової інформації, яку очолив народний депутат С. Правденко [6, с. 200].

У жовтні 1990 р. виходить перший номер газети “Урядовий кур'єр”, засновником якої до сьогодні залишається Кабінет Міністрів України, тоді – Рада міністрів УРСР. Як офіційна газета органів державної виконавчої влади України “Урядовий кур'єр” першим отримує найповнішу та ексклюзивну інформацію про діяльність Президента і Уряду України, друкує на своїх сторінках повні тексти законів України, указів Президента, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів, нормативні документи міністерств і відомств та коментарі до них. Значна частина цих документів набуває чинності з дня публікації в “Урядовому кур'єрі” [3].

1 січня 1991 р. побачив світ перший номер газети Верховної Ради УРСР “Голос України”. Газета і сьогодні офіційно оприлюднює закони України, нормативно-правові акти України, роз'яснення до них та іншу офіційну інформацію, всебічно висвітлює діяльність Верховної Ради України, депутатських фракцій і груп, комітетів, тимчасових спеціальних комісій і тимчасових слідчих комісій, народних депутатів України, органів місцевого самоврядування [2].

Унікальність створеної наприкінці 1990 р. редакції “Голосу України” полягала в тому, що її головному редактору, народному депутату, комуністу С. Правденку вперше в історії української журналістики вдалося сформувати колектив високопрофесійних журналістів різного віку, освіти та вподобань, а головне – різних політичних переконань. Це стало можливим завдяки першим в історії України альтернативним виборам до Верховної Ради УРСР у березні 1990 р., у результаті яких Демократичному блоку вдалося здобути

125 мандатів і вперше створити парламентську групу – “Народну Раду”, опозиційну до прокомуністичної більшості “За Радянську суверенну Україну” (так званої “групи 239”).

На відміну від газети “Урядовий кур’єр”, що почала виходити у світ один раз на тиждень та зосереджувалася в основному на висвітленні господарської діяльності уряду, “Голос України” з першого номера видавався п’ять разів на тиждень (крім неділі та понеділка), подаючи різноманітний спектр не лише політичних, а й історичних, культурних та інтеграційних поглядів вітчизняних політиків та громадських діячів. Одразу створені корпункти в усіх регіонах України та кореспондентська мережа за кордоном дала змогу друкованому виданню бути оперативнішим у подачі інформації, ніж Державне інформаційне агентство “Укрінформ”.

Парадоксально, але на подальший розвиток українських медіа не так суттєво вплинули доленосні для Української держави рішення: Декларація про державний суверенітет України та Акт проголошення незалежності України, як Постанова Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р. “Про департизацію державних органів, установ та організацій” [8] і Указ Президії Верховної Ради України “Про заборону діяльності Комуністичної партії України (КПУ)” [9]. Відповідно до цих документів здійснена перереєстрація періодичних друкованих видань, засновниками яких виступали ЦК Комуністичної партії України, обкоми, міськоми та райкоми Компартії України. Зокрема, газети: “Радянська Україна”, “Робітнича газета”, “Правда України”, “Сільські вісті”; журнали: “Комуніст України”, “Політика і час”; газети Львівського обкому КПУ – “Вільна Україна” та “Львівська правда”, Івано-Франківського обкому КПУ – “Прикарпатська правда”, Тернопільського обкому КПУ – “Вільне життя”, Київського міськкому КПУ – “Київський вісник” зареєстровані як республіканські видання. Новими засновниками цих видань стали, в основному, трудові колективи.

Вийшовши з-під опіки партійних органів та відмовившись від комуністичної ідеології, ці журналістські колективи опинилися в методологічному вакуумі, не отримавши ніяких інших ідейних настанов та сформованих цінностей. Водночас до середини 90-х рр. українські засоби масової інформації були фактично поза впливом як політичних партій, так і державних органів у зв’язку з політичною й соціальною неструктурованістю українського суспільства та домінуванням тези про обов’язкову опозиційність ЗМІ діючій владі,

яку поділяли на той час більшість українських політиків і державних діячів. Відносна вседозволеність діяльності в інформаційній сфері дає підстави характеризувати цей період як першу хвилю неорганізованого і непрогнозованого становлення й розвитку українського інформаційного простору.

У зв’язку зі зміною назви видання, засновників, або ж програмних цілей та завдань перереєстровано майже 40 газет і журналів загальнореспубліканського рівня. Зокрема, журнали: “Радянська жінка” – тепер “Жінка”, “Радянська школа” – “Рідна школа”; газети: “Патріот Батьківщини” – тепер “Гарт”, “Радянська Україна” – “Демократична Україна”, “КоЗа” – “Незалежність” і т.д. Тож наприкінці 1991 р. кількість зареєстрованих загальнореспубліканських газет зросла з 19 до 290, а з 262 зареєстрованих республіканських журналів 180 були новими. Цікавою тенденцією того періоду було заснування 54 газет та 34 журналів республіканського рівня приватними особами. До цього радянське законодавство не передбачало заснування приватними особами засобів масової інформації [7, с. 6].

Обласними управліннями по пресі здійснена перереєстрація всіх без винятку обласних, міських, районних, заводських, вузівських та колгоспних газет, засновниками яких були обкоми, міськоми, райкоми, парткоми Комуністичної партії України. Загалом – понад 500 видань, новими засновниками яких стали в основному місцеві Ради народних депутатів разом із трудовими колективами редакцій та іншими засновниками [7, с. 4].

Разом з тим уже наприкінці 1991 р. зростає інфляція, подорожчання поліграфічних матеріалів та робіт, послуг зв’язку, різке скорочення поставок паперу з Російської Федерації, розрив господарських зв’язків призвели до скорочення обсягів і періодичності вітчизняних видань, а частина з них взагалі припинила виходити.

З 1992 р. Державний комітет України по пресі та його обласні управління здійснюють аналіз кількості періодичних друкованих видань, що реально виходять. Ураховуються видання, які виходять із вказаною при реєстрації періодичністю. Не враховуються видання, що виходять епізодично чи вийшли один-два рази протягом року. Отже, станом на 1 січня 1993 р. із зареєстрованих 3346 періодичних друкованих видань регулярно виходять тільки 2672, у тому числі: із зареєстрованих 2813 газет виходять 2372 газети; із зареєстрованих 533 журналів і видань журнального типу виходять – 300. Згідно із зведеними даними обласних управлінь по пресі: із зареєстрованих

2495 періодичних друкованих видань із регіональною та місцевою сферою розповсюдження виходять 2081 видання, у тому числі: із зареєстрованих 2360 газет – 2012, а із 135 зареєстрованих журналів – 69 [10, с. 1–2].

Якщо в 1986 р. в Україні виходило 1995 періодичних друкованих видань: 206 журналів і видань журнального типу та 1789 газет, з яких 1146 – багатотиражки, то на початок 1993 р. кількість газет і журналів зросла майже вдвічі. Фахівці Держкомітету України по пресі відзначають, що поряд із загальнополітичними виданнями виходять різнопланові видання, які покликані працювати на економічні реформи та сприяти розвитку ринкових відносин в Україні, з'явилися видання політичних партій і громадських організацій, приватних осіб. Наприклад, існують видання Збройних сил України, нові газети екологічного, медичного, релігійного спрямування тощо, які мають задовольняти найрізноманітніші запити та інтереси українського суспільства [10, с. 1–2].

Виходячи із загальновизнаних принципів міжнародного права 10 грудня 1991 р. Верховна Рада прийняла Закон України “Про дію міжнародних договорів на території України”, згідно з яким ратифіковані Україною міжнародні акти становлять невід’ємну частину національного законодавства [12]. 2 жовтня 1992 р. прийнято Закон України “Про інформацію” – базовий нормативно-правовий акт у системі регулювання інформаційних відносин в Україні, яким встановлено загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплено право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України [11]. 16 листопада 1992 р. прийнято Закон України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, яким задекларовано правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації в Україні, встановлено державні гарантії їх свободи відповідно до Конституції України, чинного законодавства і визнаних Україною міжнародно-правових документів [13, с. 73]. Законом заборонено створення та фінансування державних органів, установ, організацій або посад для цензури масової інформації, закріплено економічну самостійність і забезпечення економічної підтримки та неприпустимість зловживання свободою діяльності засобів масової інформації в Україні.

У березні 1993 р. запрацювало інформаційне агентство УНІАН (Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин), інформація якого одразу стає реальною альтернативою офіційного і надто повільного Укрінформу. Інформація пере-

давалася єдиним на тоді засобом зв’язку – дрого-вим телефоном, а привезені з Польщі навушники до телефону стали величезним технологічним проривом. Відтоді стенографам не треба було тримати рукою слухавку [4, с. 3].

Проте першим в Україні справді незалежним медіа стала зареєстрована ще 1989 р. в Москві відповідно до радянського законодавства Українська незалежна інформаційна агенція “Республіка” (УНІАР), заснована С.Набокою, відомим українським журналістом і дисидентом.

А тим часом Рада Міністрів Української РСР приймає Постанову від 16 травня 1990 р. № 110 про перейменування Радіо-телеграфного агентства України при Раді Міністрів УРСР (РАТАУ) в Українське інформаційне агентство при Раді Міністрів УРСР (Укрінформ) [15]. Постановою від 27 листопада 1991 р. № 346 Кабінет Міністрів України перетворює його в Українське національне інформаційне агентство (Укрінформ), Положення про яке декларує, що “Укрінформ” “є центральним інформаційним агентством України” [14]. Та всі ці й подальші перейменування не дали бажаного результату, допоки “Укрінформ” не знайшов свою нішу в новому національному інформаційному просторі України.

Із середини 1993 р. українські медіа-експерти починають фахово аналізувати ситуацію та зміни на інформаційному ринку України. Зокрема, вітчизняний політолог В.Бєбик відзначає різке падіння тиражів періодичних друкованих видань: українських національних газет – з 8,27 млн примірників у 1992 р. до 4,3 млн примірників у другому півріччі 1993 р.; газет СНД (фактично – російських) – з 15,2 млн до 1,39 млн примірників за цей самий період [1, с. 9]. Із часу проголошення незалежності України суспільна свідомість поступово повертається від беззаперечної орієнтації на російські видання до переважної орієнтації на українські газети та журнали. Якщо в 1992 р. 41,6% українських передплатників передплачували російські видання, 22,6% передплатників – національні, а 35,8% передплатників – місцеві газети; то в другому кварталі 1993 р. кількість громадян України, які передплачують російські видання, зменшилася до 9,8%, кількість передплатників центральних вітчизняних видань зросла до 30,4%, передплатників місцевих газет – до 59,8%. Виходячи з того, що пересічна українська родина в той час передплачувала в середньому одну, зазвичай районну чи обласну газету, можна говорити про суттєве зростання інформаційного впливу місцевих засобів масо-

вої інформації на суспільну свідомість в Україні. І це, на думку експерта, є свідченням не тільки демократизації і децентралізації держави, а й зростання потенціалу місцевих ЗМІ [1, с. 9].

У цей час набагато складнішою була ситуація з електронними засобами масової інформації. В інформаційному просторі України серед джерел політичної інформації впевнено домінували російські телепрограми. За результатами загальноукраїнського опитування центру “Демократичні ініціативи”, 54% респондентів назвали останкінські “Новости” основним джерелом політичної інформації. Дещо менший вплив був у УТН – 49%; і лише 16% назвали міське (обласне) телебачення джерелом політичної інформації (у сумі показники перевищують 100%, оскільки респондентам надавалася можливість вибрати більше одного варіанта відповіді) [1, с. 9].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз становлення національного інформаційного простору України наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. дає підстави стверджувати, що цей достатньо короткий період варто поділити на кілька етапів.

I етап (1989–1990 рр.) характеризується становленням громадянського суспільства в Україні: громадських та молодіжних об’єднань, політичних партій і рухів, появою понад 1200 офіційно не зареєстрованих друкованих видань “самвидавчу”, або “неформальної преси”.

II етап (1990–1991 рр.) розпочався після прийняття Закону СРСР “Про пресу та інші засоби

масової інформації” реєстрацією понад 2,5 тис. найменувань центральних, регіональних та місцевих друкованих видань.

Початок **III етапу** (1991–1992 рр.) пов’язаний із проголошенням незалежності України та департизацією державних органів, установ і організацій, перереєстрацією періодичних друкованих видань, засновниками яких виступали центральні, регіональні та місцеві органи Комуністичної партії України.

Разом зі становленням національного інформаційного простору отримала розвиток українська агенційна журналістика. З початку 1993 р. поряд із державним “Укрінформом” створюються та активно формують інформаційний ринок України незалежні від влади інформаційні агентства, зокрема загальнореспубліканські – Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин (УНІАН), Українська незалежна інформаційна агенція “Республіка” (УНІАР), “Пресове Агентство Новин – ПАН”, “Інтерфакс-Україна”, “Рух-прес”, “Українські Новини” та велика кількість інформагентств регіонального рівня.

Темою *подальших досліджень* може стати аналіз процесів розвитку національного інформаційного простору в ринкових умовах кінця ХХ – початку ХХІ ст.: різке падіння тиражів періодичних друкованих видань, зміни у вітчизняному телерадіопросторі, приватизація та реприватизація українських медіа, формування медіа-холдингів та все більша залежність вітчизняних засобів масової інформації від великого капіталу.

Список використаних джерел

1. Бебик В. Коли гроші – міраж, хоч порадує тираж / В. Бебик // Україна молода. – 1993. – № 59 (189). – 17 верес. – С. 9.
2. Газета Верховної Ради “Голос України” [Електронний ресурс] // Голос України – газета Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/about>
3. Закон України “Про інформацію” – базовий правовий акт у системі регулювання інформаційних відносин в Україні [Електронний ресурс] // Укр. історик. – Режим доступу : <http://istoryk.in.ua/zakon-ukrayini-pro-informatsiyu>
4. Інформаційне законодавство України: станом на 1 верес. 2008 р. / за ред. Т. Шевченка, Т. Олексіюк ; упоряд. Т. Бондаренко. – Київ, 2008. – 356 с.
5. Інформація про зареєстровані періодичні видання : станом на 31 груд. 1991 р. / Держ. комітет України по пресі. – Київ, 1993.
6. Нестеряк Ю. В. Державна інформаційна політика: теоретико-методологічні засади : монографія / Ю. В. Нестеряк. – Київ : НАДУ, 2014. – 292 с.

References

1. Bebyk, V. (1993), “When money is a mirage, the circulation will please then”, *Ukraina moloda*, vol. 59 (189), September, 17, p. 9.
2. The Newspaper of the Verkhovna Rada of Ukraine “Holos Ukrainy” [Online], available at: <http://www.golos.com.ua/about> (Accessed 12 December 2017).
3. “The Law of Ukraine “On Information” is a basic legal act in the system of regulation of information relations in Ukraine”, available at: <http://istoryk.in.ua/zakon-ukrayini-pro-informatsiyu> (Accessed 12 December 2017).
4. Shevchenkij, T. Oleksiuk, T. (editors), Bondarenko, T. (compiler) (2008), *Informatsijne zakonodavstvo Ukrainy: stanom na 1 veres. 2008 r.* [Information Legislation of Ukraine: as of 1 September, 2008], Kyiv, Ukraine.
5. (1993), *Informatsiia pro zareiestrovani periodychni vydannia: stanom na 31 hrudnia 1991 r.* [Information about the registered periodicals: as of December 31, 1991], State Committee of Ukraine on Press, Kyiv, Ukraine.

7. Преса України (окремі дані) // Загальні порівняльні дані за 1986 і 1993 р. – Київ, 1994.
8. Про департизацію державних органів, установ та організацій [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України від 24 серп. 1991 р. № 1429-XII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1429-12>
9. Про дію міжнародних договорів на території України [Електронний ресурс] : Закон України від 10 груд. 1991 р. № 1953-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1953-12>
10. Про заборону діяльності Компартії України [Електронний ресурс] : Указ Президії Верховної Ради України від 30 серп. 1991 р. № 1468-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1468-12>
11. Про обрання Комісії Верховної Ради Української РСР з питань гласності та засобів масової інформації : Постанова Верховної Ради України від 28 черв. 1990 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1990. – Ст. 200.
12. Про перейменування Радіо-телеграфного агентства України при Раді Міністрів УРСР (РАТАУ) [Електронний ресурс] : Законодавство України // Інформ. агентство “ЛІГА ЗАКОН”. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP900110.html
13. Про пресу та інші засоби масової інформації : Закон СРСР від 12 черв. 1990 р. № 1553 // Відом. Верхов. Ради України. – 1990. – № 26. – Ст. 492.
14. Про Українське національне інформаційне агентство (Укрінформ) [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
15. Про “Урядовий кур’єр” [Електронний ресурс] // Урядовий кур’єр – газета центральних органів влади України онлайн. – Режим доступу : <https://www.ukurier.gov.ua/uk/about/>
16. Революція на граніті: 25 років по тому [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/42122>
17. Рог В. Революція на граніті – це одні з найщасливіших днів мого життя [Електронний ресурс] / В. Рог // Націоналістичний портал. – Режим доступу : <http://ukrnationalism.com/interview/40-revoliutsiia-na-hraniti>
6. Nesteriak, Yu.V. (2014), *Derzhavna informatsijna polityka: teoretyko-metodolohichni zasady: monohrafiia* [State information policy: theoretical and methodological principles: monograph], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
7. (1994), “Press of Ukraine (separate data)”, in: *Zahal'ni porivnial'ni dani za 1986 i 1993 rr.* [General comparative data for 1986 and 1993], Kyiv, Ukraine.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Decree “On the departing of state bodies, institutions and organizations” of 24 August 1991 No. 1429-XII, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1429-12> (Accessed 10 December 2017).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law of Ukraine “On the operation of international treaties on the territory of Ukraine” of 10 December 1991 N 1953-XII, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1953-12> (Accessed 10 December 2017).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of Ukraine “On the prohibition of the activities of the Communist Party of Ukraine” of 30 August 1991 No. 1468-XII, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1468-12> (Accessed 12 December 2017).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), Decree “On the election of the Commission of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR on issues of transparency and media” of 28 June 1990, *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*, p. 200.
12. Information agency “LIGA ZAKON”, “On the renaming of the Radio-Telegraph Agency of Ukraine under the Council of Ministers of the USSR”, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP900110.html (Accessed 09 December 2017).
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), Law of Ukraine “On the press and other media” of 12 June 1990 No. 1553, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol. 26, p. 492.
14. Information agency “LIGA ZAKON”, “On the Ukrainian National News Agency (Ukrinform)”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> (Accessed 09 December 2017).
15. “Uriadovyj kur'ier” is a newspaper of the central authorities of Ukraine”, available at: <https://www.ukurier.gov.ua/uk/about/> (Accessed 09 December 2017).
16. “The revolution on the granite: 25 years later”, available at: <https://zbruc.eu/node/42122> (Accessed 25 December 2017).
17. Roh, V., “The revolution on granite is one of the happiest days of my life”, available at: <http://ukrnationalism.com/interview/40-revoliutsiia-na-hraniti> (Accessed 25 December 2017).